

Sarah Benichou

Kriget i Ukraina medför att det diplomatiska spelet om Afrika intensifieras

Ur *Mediapart*, 27 juli 2022.

Afrika, där många röster höjts till stöd för Vladimir Putin och där man fruktar att lagren av vete ska ta slut, är föremål för alla former av uppvaktning denna vecka, en diplomatisk offensiv.

”Vi är stundtals helt blockerade av det ingen vågar tala om, av missförstånd [och] en historia [dvs kolonial, *red. anm.*] som inte går att komma undan”, sade Emmanuel Macron i ett anförande i tisdags inför det franska samfundet i Yaoundé. Han tillkännagav då också ”ett fullständigt” öppnande av franska arkiv rörande självständighetskriget i Kamerun. Enligt olika källor ska det ha lett till allt från 20 000 till 110 000 döda.

”Jag dementerar absolut att franska styrkor, på något som helst sätt, medverkat i mord i Kamerun. Allt sådant är rena påhitt”, sade Frankrikes dåvarande premiärminister François Fillon vid ett officiellt besök i Yaoundé i maj 2009. Kan det vara det akuta behovet av bättre bilaterala relationer med detta ”strategiska land” i Centralafrika, alltmedan den ryska invasionen av Ukraina intensifierar det som står på spel diplomatiskt och ekonomiskt, som fått Frankrike att överge sitt långvariga förnekande?

För marken skälver i Afrika denna vecka. Från Kamerun reste Emmanuel Macron i onsdags vidare till Bénin samtidigt som Rysslands utrikesminister Sergej Lavrov från Kampala (Uganda) reste till Etiopien, sista etappen på den diplomatiska tur han inledde i Kairo i söndags.

På dagen fem månader efter att kriget mot Kyiv inleddes är den afrikanska kontinenten, där åtskilliga röster höjts till stöd för Vladimir Putin – eller där man valt att tiga och iaktta en strategisk tystnad – föremål för alla sorters kurtiser.

”Konkurrensen har vänt upp och ner på traditionella positioner”, sade liberalen Emmanuel Macron ironiskt i tisdags, strax före den gemensamma presskonferensen med Kameruns president Paul Bita, apropå Frankrikes minskade betydelse i Kameruns ekonomi. Franska företag representerar idag bara 10 procent av Kameruns ekonomi mot 40 procent på 1990-talet, enligt den franska affärstidningen *La Tribune*.

Han hyllade franska företag, som han sade hade blivit mer exemplariska i kampen mot korruption än sina utländska konkurrenter – och glömde i förbigående att nämna att det inte råder någon brist på åtal för korruption mot franska företag och att just i Kamerun står det franska rederiet Bourbon, där Agnès Pannier-Runacher, medlem av Macrons regering tidigare satt i bolagsstyrelsen, åtalat för korruption.

Till skillnad från Frankrikes föredömliga agerande betecknade den franska presidenten Rysslands närvaro i Afrika som ”oroväckande” och för att använda sig av propaganda baserad på fejknyheter (”fake news”) och en diplomati med ”Wagnermilisen” som sekundant.¹

Enligt den franske presidenten ”utger sig Ryssland, via sina milisgrupper, för att komma till stöd endera till försvagade politiker [...] eller till militärjuntor utan politisk legitimitet och säger ’vi ger er trygghet och skydd’ – till ledarna, inte till folket – i utbyte mot ryskt inflytande och tillgång till råvaror”.

¹ Se [En legosoldats bekännelser. Om Wagnergruppen.](#)

”Vi har behov av er [för att isolera Ryssland diplomatiskt]”, sade Emmanuel Macron inför journalister från Kamerun efter att ha betecknat den diplomatiska neutralitet många länder på kontinenten iakttar som ”hyckleri” och resultatet av ”diplomatiska påtryckningar”.

Elefanten i rummet är förstås det avtal om ett femårigt militärt samarbete som Kamerun – ett land med en viktig position i Centralafrika – undertecknade med Ryssland den 12 april. Det nämnde Macron inte även om han också framhöll att han ville stärka Frankrikes militära samarbete med Kamerun beträffande ”läget i flera länder i regionen, framför allt Centralafrikanska republiken och den gemensamma oro [Frankrike och Kamerun] hyser för den inblandning som pågår där”. Emmanuel Macron sade sig också vilja samarbeta med [Kameruns president] Paul Biya ”mot terrorismen i området kring Tchadsjön”.

I början av veckan publicerades ett debattinlägg av människorättsaktivister från Kamerun och Frankrike, som fördömde ”en regim [Paul Biyas] som inte tvekar att använda sig av tortyr och kväva all debatt”. I sina kontakter med Kameruns president gav Macron prov på stort tillmötesgående och tackade honom hjärtligt för det varma mottagandet. Enligt en del lokala medier hade detta dock inneburit en del skadegörelse: bulldozers hade i början av veckan använts för att riva ned butiker för att underlätta presidentkonvojens framfart i Yaoundé.

Vetediplomati

Många länder i Afrika är beroende av ryskt och ukrainskt vete. Man oroar sig för att brist ska uppstå och har alltsedan kriget i Ukraina startade ansträngt sig för att undvika en livsmedelskris. Senegals president Macky Fall, tillika sittande ordförande i den afrikanska enhetsorganisationen, har enligt vad *Le Monde* rapporterade i maj uppmanat EU att skapa förutsättningar för att de båda krigförande ländernas vetelager ska kunna transporteras till Afrika. Och Macky Fall reste personligen till Moskva för att träffa Vladimir Putin, som då inte var sen att ge Väst skulden för situationen på grund av sanktionerna.

Medan Emmanuel Macron talade om ett samarbetsprojekt inom jordbruket för att stärka Kameruns oberoende vad gäller livsmedel – så att ”det fortsättningsvis inte är vi som kommer med lösningar som vi anser att våra samarbetspartners ska tillämpa”, heter det i uttalande från det franska presidentpalatset, där signalerna blir alltfler om att man vill bryta med Frankrikes koloniala historia – har Ryssland valt en annan metod.

Sedan i söndags har Sergej Lavrov försökt ge lugnande besked om spannmålsleveranserna. Först i Egypten, första etapp på den ryske utrikesministerns turné och etta i världen när det gäller import av vete från Ryssland och Ukraina. Han framhöll där – det bräckliga – avtalet om att öppna ”trygga korridorer” i Svarta havet, som undertecknades i Istanbul den 22 juli och sade bestämt: vetet kommer att levereras.

I Oyo (Kongo-Brazzaville) i måndags och i Kampala (Uganda) i tisdags fick den hållningen ett varmt mottagande av det ryska sändebudets värdar.

Sergej Lavrov talade om ”den så kallade livsmedelskrisen” och fördömde ”Västs illegala sanktioner mot Ryssland”. Han avstod heller inte från att betona den demarkationslinje, politisk och strategisk, som skiljer Moskva och de afrikanska länderna å ena sidan och de ländernas förhållande till de gamla kolonialmakterna och USA å den andra.

”Vårt lands rykte har inte fläckats av kolonialismens blodiga förbrytelser och har alltid uppriktigt stött afrikanerna i deras kamp för att befria sig från det koloniala oket”, hette det i en artikel av Sergej Lavrov, som publicerades i lokaltidningarna några dagar före hans ankomst. Alla är dock instämmer dock inte i att Ryssland inte skulle ha någon sådan historia, eller ha koloniala ambitioner idag.

Samtidigt intensifierar Ukraina sedan flera månader anklagelserna mot Moskva för att stjäla och tillskansa sig vete. I måndags fördömde Mychailo Podoljak, rådgivare till president Volodymyr Zelenskyj, den ”kvintessens av rysk sadism”, som Lavrovs resa utgör. ”Först orsakar ni hungersnöd och sedan far ni för att lugna folk”, rasade rådgivaren.

Underhåll av strategiska band

För Sergej Lavrov handlar det också om att underhålla politiska och strategiska band som Moskva knutit med olika länder i Afrika. En rysk-afrikansk kongress ska anordnas nästa år, en motsvarighet till vad Kina gjort sedan 2006. De länder Lavrov besökt har i FN intagit en neutral hållning till kriget i Ukraina. Enligt ryssarna ett tecken på stöd och ”oberoende”. ”Balanserade, korrekta och ansvarsfulla ställningstaganden”, sade den ryske utrikesministern i sitt anförande inför ambassadörerna från Arabförbundet i samband med mötet med Egyptens president al-Sissi i söndags.

Uganda var det enda land han uppehöll sig två dagar i. Det landet förbereder sig på att nästa år ta över ordförandeskapet för den alliansfria rörelsen. I den tidigare citerade artikeln uppmuntrade det ryska sändebudet denna att ta större plats på den internationella diplomatiska scenen och mellan raderna framgick att Kreml vill få den att ingå i ett ekonomiskt och finansiellt center med säte i Moskva och inte längre ”vara sårbar för eventuella åtgärder från icke vänligt sinnade stater”.

Rysslands militära strategi i Syrien och Libyen intar också en viktig plats i diskussionerna under denna diplomatiska turné. Enligt *Radio France Internationale* har det förekommit fördjupade diskussioner om att Syrien ska återupptas i Arabförbundet och den ryske utrikesministerns blixtpbesök i Oyo [Kongo-Brazzaville] på måndagskvällen blev också tillfället till diskussioner med den medlare för Libyen, som den Afrikanska enhetsorganisationen utsett, Kongos president Denis Sassou N’Gusso.

Vid sidan av geopolitiska och strategiska överväganden avstår varken Ryssland eller Frankrike från att försöka flytta fram sina ekonomiska och teknologiska intressen. Kärnkraftverk i Egypten, epidemiologiskt forskningslaboratorium i Kongo, övervakningssystem i Uganda eller samarbete i utbildningsfrågor – vid varje etapp har Sergej Lavrov också stärkt samarbetet ekonomiskt, teknologiskt och på det akademiska området.

Emmanuel Macron har för sin del på resan med sig en stor grupp representanter för franska företag och har uttalat sin ambition att öka de franska investeringarna, offentliga och privata, i de länder som besökts.

En annan stormakt sitter heller inte med armarna i kors i detta ”stora spel”. Den 20 juli tillkännagav Vita huset att ett toppmöte mellan USA och Afrika ska äga rum i Washington den 13-15 december. USA:s speciella sändebud för Afrikas horn, Mike Hammer, landade för övrigt i Egypten på söndagskvällen, startpunkten för en resa som också kommer att ta honom till Addis-Abeba och Förenade Arabemiraten före den 1 augusti.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips:

[Ryssland och Frankrike på friarstråt i Afrika](#)
[Ryssland, Kina, USA, Indien och det nya kalla kriget](#)